

УДК 351.86 (477)

М. М. Шевченко,
к. філос. н., доцент,
доцент кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою,
Національна академія державного управління при Президентові України
О. С. Зозуля,
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою
Національна академія державного управління при Президентові України

СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ АДАПТИВНОГО ТА КРЕАТИВНОГО ТИПІВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

N. Shevchenko,
PhD, associate professor, assistant professor of division of European integration and national security management of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine
A. Zozulya,
Postgraduate student of division of European integration and globalization and management of national security of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

COMPARATIVE ANALYSIS OF ADAPTIVE AND CREATIVE TYPES THE SYSTEM ENSURING OF NATIONAL SECURITY

У статті розглядаються особливості систем забезпечення національної безпеки адаптивного і креативного типів та обґрунтовано пропозиції щодо їх використання в контексті пріоритетів державної політики національної безпеки України.

Порівняльний аналіз дозволив визначити систему забезпечення національної безпеки креативного типу як найбільш перспективною в умовах динамічної зміни простору безпеки. Така система має позитивний зворотній зв'язок і активно впливає на внутрішнє та зовнішнє середовище, формуючи їх власних інтересах, а також спроможна оперативно змінювати як цілі своєї діяльності, так і свою структуру. Враховуючи зазначене, запропоновано авторський варіант визначення місії, функцій, основних завдань системи забезпечення національної безпеки креативного типу.

The article considers the "adaptive" and "creative" types of national security. Substantiated proposals on the use such types of systems as a priority for national security policy of Ukraine.

Comparative analysis allowed us to determine the system of national security "creative" type as the most perspective in conditions dynamic changes security space. Such system has positive backward linkages and actively influences the internal and external environment, able to quickly change as the goal of the activity and its structure. Considering previously said, the author proposed definition of the mission, functions, the main tasks of the system ensuring of national security of "creative" type.

Ключові слова: державне управління національною безпекою, адаптивна та креативна організаційна система, система забезпечення національної безпеки, види управління системою забезпечення національної безпеки, місія, функції та основні завдання системи забезпечення національної безпеки.

Key words: public administration national security, adaptive and creative organizational system, system of national security, types of control of the national security, mission, functions and main tasks of the national security system.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У Стратегії національної безпеки України зазначено, що докорінні зміни у зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі України обумовлюють необхідність створення нової системи забезпечення національної безпеки України [1].

Ця обставина і визначає зв'язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними завданнями дослідження проблем теорії та практики державного управління національною безпекою України. Адже недосконалість правового, інституційного та

науково-методичного забезпечення національної безпеки гальмує не лише створення нової системи національної безпеки України, а й успішну реалізацію "Стратегії реформ — 2020" [2].

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій можна зробити висновок про те, що розгляду типологічних особливостей систем забезпечення національної безпеки присвячено науковій праці вітчизняних дослідників, а саме: А.І. Семенченка, котрий дав загальну характеристику систем забезпечення національної безпеки механістичного, адаптивного та креа-

тивного типів [3], Г.П. Ситника, котрий визначив місію та завдання системи забезпечення національної безпеки адаптивного типу [4; 5; 6, с. 355—357].

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Незважаючи на значний науковий доробок вітчизняних дослідників, маємо констатувати, що сьогодні ще обмаль праць, в яких би обґрунтовувалися пропозиції щодо використання переваг тих чи інших типів систем забезпечення національної безпеки для вирішення завдання щодо створення нової системи національної безпеки України.

Саме тому метою статті є розгляд особливостей систем забезпечення національної безпеки адаптивного і креативного типів та обґрунтування пропозиції щодо їх використання в контексті пріоритетів державної політики національної безпеки України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Забезпечення безпеки є однією з центральних функцій держави, що реалізується за допомогою системи забезпечення національної безпеки. Остання є інституційним регулятивним механізмом, за допомогою якого підтримується стабільність і захищеність суспільства, створюється сукупність умов реалізації життєво важливих національних інтересів і мінімізуються існуючі загрози [6, с. 355—357].

Враховуючи кібернетичний та синергетичний тип управління системою забезпечення національної безпеки, зазвичай використовують два види управління, що притаманні відповідно адаптивним та креативним організаційним системам. Вони відрізняються одна від одної характером зворотніх зв'язків та масштабами впливу на зовнішнє середовище [6, с. 114—115].

Система забезпечення національної безпеки адаптивного типу має негативний зворотній зв'язок, змінює насамперед свої внутрішні параметри / структуру й здатна пристосовуватися до змін, що відбуваються в зовнішньому середовищі, але діє, як правило, *post factum*.

Місією системи забезпечення національної безпеки адаптивного типу є трансформація політики національної безпеки у цілеспрямовану скоординовану діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, складових сектору безпеки, спрямовану на реалізацію національних інтересів.

Місія цієї системи досягається виконанням низки завдань, зокрема:

— розробка (уточнення) концепцій, доктрин, стратегій, інших керівних документів, у тому числі науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо забезпечення національної безпеки;

— створення, підготовка та підтримка в готовності до застосування згідно зі штатним призначенням та координація діяльності сил і засобів сектору безпеки, а також його кадрове, матеріально-технічне, фінансове та інше забезпечення;

— локалізація, деескалація та врегулювання конфліктів у різних сферах життєдіяльності суспільства і держави, а також ліквідація їх наслідків;

— здійснення заходів спільно з міжнародними організаціями щодо забезпечення міжнародної і національної безпеки;

— комплексний моніторинг факторів, які здійснюють вплив на національну безпеку, у тому числі виявлення, прогнозування та оцінка загроз і можливостей у контексті реалізації національних інтересів;

— контроль за здійсненням заходів по забезпеченню національної безпеки, оцінка результативності дій та витрат на проведення вказаних заходів [6, с. 355].

Професор Ситник Г.П. зазначає, що ці завдання передбачають перш за все розробку та виконання системи заходів, спрямованих на захист національних інтересів. Відповідно, політика національної безпеки, яка ґрунтується лише на парадигмі захисту, в умовах динамічного зовнішнього та внутрішнього безпекового середовища є безперспективною [6, с. 355]. Це обумовлено тим, що суб'єкт забезпечення національної безпеки віддає ініціативу, а отже й перевагу стороні, яка розглядається як ймовірне джерело загроз [7; 8].

Система забезпечення національної безпеки креативного типу має позитивний зворотній зв'язок і активно впливає на внутрішнє та зовнішнє середовище, формуючи їх у власних інтересах. Така система спроможна оперативно змінювати як цілі своєї діяльності, так і свою структуру. На думку А.І. Семенченка, саме такою має бути система забезпечення національної безпеки, ефективність якої значною мірою залежить від виконання додаткових вимог:

— необхідність якомога більш повного врахування загальних тенденцій розвитку у сфері забезпечення національної безпеки з відмовою від штучного нав'язування напряму розвитку системи забезпечення національної безпеки;

— здатність системи забезпечення національної безпеки формувати майбутнє, що передбачає застосування сучасних методів стратегічного планування та управління;

— урахування особливостей системи забезпечення національної безпеки, актуалізація значущості початкових умов та попередньої історії її розвитку;

— визначення ефективності управлінської діяльності шляхом не аналізу кількості витрачених ресурсів, а дослідження якісного розподілу управлінського впливу;

— визначення багатоваріантності потенційних сценаріїв розвитку системи забезпечення національної безпеки, що зумовлює застосування методів стратегічного планування та управління;

— прискорений якісний розвиток системи забезпечення національної безпеки, що визначається включенням у державне управління механізмів зворотного позитивного зв'язку [3, с. 115].

Місія та завдання системи забезпечення національної безпеки креативного типу мають відповідати Конституції України, національній системі нормативно-правових актів, що визначають державну політику національної безпеки та процес стратегічного планування, а також системі обмежень і констант щодо розвитку сектору безпеки, сформованої за результатами укладання Україною відповідних міжнародних угод. Водночас при формуванні завдань системи забезпечення національ-

Таблиця 1. Функції та основні завдання системи забезпечення національної безпеки креативного типу

Функції	Основні завдання
Цілепокладання	Концептуалізація фундаментального національного інтересу – виживання народу та незалежної держави.
	Концептуалізація життєво важливих національних інтересів
	Концептуалізація важливих та периферійних інтересів
	Визначення імперативу концепції національної безпеки
	Свочасне прийняття та контроль виконання державно-управлінських рішень у сфері забезпечення безпеки, і внесення коректив по результатам їх реалізації
	Формування нового бачення стану системи забезпечення національної безпеки, в якому вона відповідатиме новим суспільним умовам, спроможна дієво забезпечувати реалізацію національних інтересів
Цілевизначення	Формування національних цілей забезпечення безпеки в умовах змін у зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі держави
	Формування національних цілей забезпечення безпеки сталого розвитку країни в умовах глобальних викликів
	Розвиток інтегральної могутності держави з урахуванням тенденцій змін у зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі держави
	Визначення цілей реформування системи забезпечення національної безпеки з урахуванням глобальних трансформацій простору безпеки, змін у зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі держави
Ціlereалізація	Захист недоторканості національних цілей забезпечення безпеки, їх носіїв та гарантів протягом всього періоду їхньої юридичної дієвості
	Збереження смислу національних цілей забезпечення безпеки в рішеннях, які приймаються на всіх рівнях управління і в галузях права протягом всього періоду їхньої юридичної дієвості
	Визначення форм взаємодії між суб'єктами забезпечення національної безпеки
	Визначення концептуального підходу щодо забезпечення національної безпеки з урахуванням контексту політичного режиму держави, домінуючої парадигми національної безпеки, геополітичного статусу та геополітичного кодексу держави, зовнішньополітичного курсу держави, характеру воєнної доктрини, засад застосування силових структур до виконання завдань у безпековій та оборонній сферах у державі та за її межами
	Визначення форм взаємодії між різними підсистемами системи забезпечення національної безпеки
	Визначення форм взаємодії між різними підсистемами системи національної безпеки з глобальною та регіональними системами безпеки
	Відбір і композиційна побудова впливу на систему міждержавних відносин на кожному етапі досягнення цілей державної політики забезпечення національної безпеки
	Відбір і композиційна побудова впливу на об'єкти національної безпеки на кожному етапі досягнення цілей державної політики забезпечення національної безпеки
	Збереження смислу цілей реформування системи забезпечення національної безпеки, які приймаються на всіх рівнях управління і в галузях права протягом всього періоду їхньої юридичної дієвості
	Організація функціонування системи забезпечення національної безпеки в цілому; прийняття державно-управлінських рішень; відповідальність за прийняті рішення
	Організація функціонування системи стратегічного управління у сфері національної безпеки
Організація комплексного кадрового, фінансового, матеріального, технічного та іншого забезпечення діяльності складових (структурних елементів) системи для виконання завдань за призначенням	
Організація реалізації концепцій, доктрин, стратегій і програм у сфері національної безпеки	
Організація функціонування систем інформаційно-аналітичного та розвідувального забезпечення державної політики національної безпеки	
Організація взаємодії між суб'єктами забезпечення національної безпеки в умовах мирного часу, кризової ситуації та особливого періоду	
Організація взаємодії між різними підсистемами системи національної безпеки з глобальною та регіональними системами безпеки	
Організація функціонування системи антикризового управління у сфері національної безпеки	
Організація функціонування системи демократичного цивільного контролю над силовими структурами держави	
Організація функціонування системи взаємодії між державним та недержавним секторами системи забезпечення національної безпеки	
Організація функціонування системи інформаційно-пропагандистського супроводження державної політики національної безпеки	
Впровадження реформ системи забезпечення національної безпеки	
Впровадження міжнародного досвіду та досвіду іноземних держав щодо забезпечення національної безпеки у вітчизняну державно-управлінську практику	
Організація функціонування системи стратегічного та оперативного контролю	
Прогностична	Стратегічне прогнозування політики національної безпеки
	Стратегічне прогнозування напрямків розвитку міжнародних конфліктів
	Стратегічне прогнозування розвитку інтегральної могутності держави
	Прогнозування наслідків впровадження міжнародного досвіду та досвіду іноземних держав щодо забезпечення національної безпеки у вітчизняну державно-управлінську практику
Основоположна (фундаментальна)	Вжиття заходів щодо захисту державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості кордонів
	Вжиття заходів щодо захисту економічного, інформаційного, демографічного суверенітетів
	Вжиття конкретних заходів щодо нейтралізації загроз національним інтересам
	Вжиття заходів щодо відстоювання національних інтересів у різних сферах життєдіяльності суспільства
	Використання можливостей системи глобальної безпеки та регіональних систем безпеки в питаннях захисту державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості кордонів держави
	Охорона державного кордону, повітряного простору держави та підводного простору в межах територіального моря держави
	Вжиття комплексу заходів щодо запобігання воєнному конфлікту
	Боротьба з організованими злочинними угрупованнями, в тому числі міжнародними, які намагаються діяти через державний кордон та морську економічну зону держави
	Вжиття заходів щодо стримування розв'язання воєнного конфлікту та недопущення його переростання в локальну або регіональну війну
	Переведення національної економіки, окремих її галузей або підприємств, у тому числі транспортних, і комунікацій на функціонування в умовах особливого періоду
	Захист національного інформаційного простору
	Вжиття заходів випереджального впливу на причини, що породжують загрози національним інтересам, а також на умови системного розвитку країни

Програмно-теоретична	Розроблення (уточнення) концепцій, доктрин, стратегій і програм у сфері забезпечення національної безпеки і оборони
	Розробка технологій випереджального впливу на причини, що породжують загрози національним інтересам, а також на умови системного розвитку країни
	Розробка технологій нейтралізації загроз національним інтересам
	Створення та удосконалення нормативної бази для ефективного функціонування системи забезпечення національної безпеки
	Удосконалення організаційної структури системи забезпечення національної безпеки
	Розробка ідеології національної безпеки
	Розробка програм підготовки персоналу органів публічної влади, органів сектору безпеки і оборони
	Розробка ініціатив щодо забезпечення міжнародної, регіональної безпеки
	Розроблення науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій щодо прийняття державно-управлінських рішень для захисту національних інтересів
	Планування
Стратегічне планування розвитку інтегральної могутності держави	
Планування реформ системи забезпечення національної безпеки	
Спільне проведення планових та оперативних заходів у межах договорів у галузі безпеки	
Участь у дво- та багатосторонньому співробітництві в галузі безпеки, якщо це відповідає національним інтересам	
Комплексне кадрове, фінансове, матеріальне, технічне, інформаційне та інше забезпечення діяльності складових (структурних елементів) системи для виконання завдань за призначенням	
Підготовка сил і засобів силових елементів системи забезпечення національної безпеки до застосування їх за призначенням	
Планування конкретних заходів щодо нейтралізації загроз національним інтересам	
Планування конкретних заходів випереджального впливу на причини, що породжують загрози національним інтересам, а також на умови системного розвитку країни	
Аналітична	
	Розвиток науки державного управління з метою вироблення нових наукових знань у галузі управління безпекою сталого розвитку держави в умовах глобальних викликів
	Формування експертно-консультативного середовища з питань глобальної, регіональної та національної безпеки, оцінки можливостей використання міжнародного досвіду та досвіду іноземних держав щодо забезпечення національної безпеки у вітчизняній державно-управлінській практиці
Інтеграційна	Виконання міжнародних договорів держави у воєнній сфері, зокрема щодо заборони її нерозповсюдження зброї масового ураження, та зміцнення довіри між державами
	Поглиблення військово-політичного партнерства та співробітництва держави з регіональними системами безпеки, участь у міжнародній миротворчій діяльності
	Розвиток співробітництва з міжнародними організаціями в інтересах забезпечення безпеки
	Розвиток транскордонного співробітництва з суміжними державами в інтересах забезпечення безпеки
Координаційна	Оцінка рівня національної безпеки, досягнутого системою забезпечення національної безпеки на поточний момент
	Встановлення доцільної взаємодії між структурними компонентами системи забезпечення національної безпеки в процесі її функціонування за допомогою передачі інформації
	Оцінка результативності дій щодо нейтралізації виявленої загрози та визначення витрат на ці дії
	Оцінка ефективності функціонування системи забезпечення національної безпеки
Соціально-адаптивна	Формування та розвиток соціальних якостей громадян держави в контексті аксіологічних залежностей у сфері національної безпеки
	Формування соціально-психологічної мотивації громадян держави в контексті реалізації національних цілей забезпечення безпеки
	Формування національної ідентичності громадян в контексті державотворення
	Формування стратегічної культури елітарних верств суспільства
	Формування військової культури, культури безпеки та культури патріотизму суспільства
	Розвиток професійно-особистісних компетенцій персоналу органів сектору безпеки і оборони
	Розвиток професійно-особистісних компетенцій державних службовців у сфері забезпечення національної безпеки
Ідеологічна	Поширення комплексу ідей, поглядів, наддовготривалих програм забезпечення національної безпеки
	Здійснення заходів інформаційно-пропагандистського супроводження державної політики національної безпеки
	Ведення контрпропаганди в інтересах національної безпеки
	Поширення комплексу ідей, поглядів щодо мирного співіснування та добросусідства
	Поширення комплексу ідей, поглядів щодо внутрішньополітичної інтеграції суспільства в контексті державотворення
Партисипатора	Соціалізація громадян держави, з метою їх активної участі в забезпеченні національної безпеки
	Залучення громадянського суспільства до демократичного цивільного контролю над силовими структурами держави
	Взаємодія влади з громадськістю при підготовці та впровадженні реформ системи забезпечення національної безпеки
	Залучення громадянського суспільства до прийняття політичних рішень у сфері забезпечення національної безпеки
	Військово-цивільний діалог з питань забезпечення воєнної безпеки (обороздатності) держави
Моніторинг	Стратегічний моніторинг процесів, що відбуваються в усіх складових сфері національної безпеки; прогнозування змін, що стануться в них, та загроз життєво важливим національним інтересам
	Спостереження за проявами міжнародного тероризму
	Виявлення зовнішніх небезпек, загроз національним інтересам та дестабілізаційних чинників
	Виявлення внутрішніх небезпек, загроз національним інтересам та дестабілізаційних чинників
	Виявлення внутрішніх небезпек, загроз зниження рівня ефективності функціонування системи забезпечення національної безпеки
	Оцінювання загроз національним інтересам
Контроль	Виявлення причин виникнення загроз національним інтересам та прогнозування наслідків їх прояву
	Здійснення стратегічного та оперативного контролю виконання визначених завдань по забезпеченню національної безпеки

ної безпеки креативного типу важливо з'ясувати її формальні та неформальні завдання, обов'язки та повноваження і взагалі визначити сфери допустимої діяльності системи забезпечення національної безпеки.

Місією системи забезпечення національної безпеки креативного типу пропонуємо визначити захист фундаментального національного інтересу виживання народу та незалежності держави, створення необхідної і

достатньої сукупності економічних, юридичних, організаційних, політичних, духовних, екологічних та інших умов для оптимізації становища країни на світовій арені, зростання добробуту її громадян та забезпечення сталого розвитку країни.

Місія цієї системи досягається виконанням низки завдань наведених у таблиці 1.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Враховуючи вищенаведені викладки, підсумуємо:

1. Порівняльний аналіз видів управління системою забезпечення національної безпеки, а саме: адаптивного та креативного дозволив визначити останній як найбільш перспективним в умовах динамічної зміни простору безпеки.

2. Місією системи забезпечення національної безпеки креативного типу пропонуємо визначити захист фундаментального національного інтересу виживання народу та незалежності держави, створення необхідної і достатньої сукупності економічних, юридичних, організаційних, політичних, духовних, екологічних та інших умов для оптимізації становища країни на світовій арені, зростання добробуту її громадян та забезпечення сталого розвитку країни.

3. Система забезпечення національної безпеки креативного типу має позитивний зворотній зв'язок і активно впливає на внутрішнє та зовнішнє середовище, формуючи їх у власних інтересах. Така система спроможна оперативно змінювати як цілі своєї діяльності, так і свою структуру та завдання відповідно до докорінних змін у зовнішньому та внутрішньому безпековому середовищі Української держави.

Перспективним напрямом подальших досліджень вбачається у розробці функціональної структури нової системи забезпечення національної безпеки України.

Література:

1. Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України" від 26 травня 2015 року № 287/2015 // Офіційний вісник України. — 2015. — № 43. — С. 14. — Ст. 1353.

2. Стратегія сталого розвитку "Україна -2020": [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Президента України. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>

3. Семенченко А.І. Методологія стратегічного планування у сфері державного управління забезпеченням національної безпеки України [текст]: [монографія] / А.І. Семенченко. — К.: Вид-во НАДУ, 2008. — 428 с.

4. Ситник Г.П. Державне управління національною безпекою України [текст]: [монографія] / Г.П. Ситник. — К.: Вид-во НАДУ, 2004. — 408 с.

5. Ситник Г.П. Інституційно-цивілізаційна парадигма дослідження проблем та державно-управлінських аспектів забезпечення національної безпеки / Г.П. Ситник [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

http://dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=144%3A2011-06-06-10-33-20&catid=38%3A2010-09-14-11-22-47&Itemid=71&lang=en

6. Государственное управление в сфере национальной безопасности: словарь-справочник / Состав.: Г.П. Ситник, В.И. Абрамов, В.Ф. Смолянюк и др.; под общ. редакцией Г.П. Ситника. — К.: НАДУ, 2012. — 496 с.

7. Шевченко М.М. Методологічні засади аналізу міждержавного протиборства / М.М. Шевченко // Нова парадигма. — Вип. 68 / Гол. ред. В.П. Бех. — К.: Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова, 2007. — С. 125—133.

8. Зозуля О.С. Інформаційна зброя як геополітичний чинник та інструмент силової політики [Електронний ресурс] / О.С. Зозуля // Державне управління: теорія та практика. — 2013. — № 2. — Режим доступу до журн.: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej18/zmist.html>

References:

1. The President of Ukraine (2015), "Decree of the President of Ukraine "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine on May 6, 2015 "On National Security Strategy of Ukraine", *Ofitsijnyj visnyk Ukrainy*, vol. 43, p. 1353.

2. Official website of the President of Ukraine (2015), "Strategy for Sustainable Development "Ukraine - 2020", available at: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html> (Accessed 11 August 2015).

3. Semenchenko, A.I. (2008), *Metodolohiya stratehichnoho planuvannya u sferi derzhavnoho upravlinnya zabezpechennyam natsionalnoyi bezpeky Ukrainy* [Methodology of strategic planning in public administration national security Ukraine], NADU, Kyiv, Ukraine.

4. Sytnyk, G.P. (2004), *Derzhavne upravlinnya natsionalnoyu bezpekoyu Ukrainy* [Public administration national security Ukraine], NADU, Kyiv, Ukraine.

5. The official site of Association of Development and Security (Ukraine) (2011), "Institutional and civilizational paradigm research issues and public management aspects of national security", available at: http://dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=144%3A2011-06-06-10-33-20&catid=38%3A2010-09-14-11-22-47&Itemid=71&lang=en (Accessed 11 August 2015).

6. Sytnik, G.P. Abramov, V.I. and Smolyanyuk, V.F. (2012), *Gosudarstvennoye upravleniye v sfere natsional'noy bezopasnosti : slovar'-spravochnik* [State administration in the sphere of national security: Glossary], NADU, Kyiv, Ukraine.

7. Shevchenko, M.M. (2007), "Methodological principles of analysis interstate confrontation", *Nova paradyhma*, vol. 68, pp. 125—133.

8. Zozulya A. S. (2013), "Information weapons as a geopolitical factor and tool of power politics", *Derzhavne upravlinnya: teoriya ta praktyka*, [Online], vol. 2, available at: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej18/zmist.html>. (Accessed 12 August 2015).

Стаття надійшла до редакції 12.08.2015 р.